

JAKUB NABI

MOGA

Příběh kurdského chlapce,
který se chtěl stát lékařem

JAKUB NABI

MOGA

Příběh kurdského chlapce,
který se chtěl stát lékařem

Jonathan
LIVINGSTON

Copyright © Jakub Nabi, 2023
Cover © Daniela Antalovská, 2023

ISBN 978-80-7551-334-2 PDF

ISBN 978-80-7551-332-8 epub

ISBN 978-80-7551-333-5 mobi

*Když už člověk jednou je,
tak má koukat, aby byl.
A když kouká, aby byl a je,
tak má být to, co je,
a nemá být to, co není,
jak tomu v mnoha případech je.*

Jan Werich

Věnováno
Mojí mamince
Mým dcerám Klárce a Dorince
Všem ženám, které jsem v životě potkal
Věnováno Evin

Chlapci bylo kolem dvanácti let, když jednou při obědě řekl své matce, že se mu zdál podivný sen. Maminka si odhrnula vlasy z čela a laskavým, něžným hlasem se zeptala: „A o čem se ti zdálo, Sivánku?“ Chlapec chvíli přemýšlel, položil si hlavu do dlaní a začal vyprávět.

Pořád jsem natahoval ruku po mojí hračce ležící na okenním parapetu, ale někdo, připadalo mi, jako bys to byla ty, mě tahal za druhou ruku a nechtěl mi dovolit vrátit se pro ni. Někdo křičel, abychom se nezdržovali a už šli pryč! Ruka se mi pomalu vzdalovala od mé jediné hračky, bylo mi moc smutno. Najednou jsme se ocitli někde venku, snad pod nějakým keřem. Už si ale přesně nevzpomínám, na jakém místě to bylo. Měl jsem hlavičku pod dětskou kolébkou, ve které leželo miminko. Vedle mne byla další hlavička, stejně zvědavá jako ta moje, která toužila vykuknout ven a prohlédnout si krajinu kolem. Chtěl jsem vylézt zpod kolébky a dívat se po okolí, ale ty jsi mi, maminko, pořád strkala moji hlavičku zpátky a nenechala jsi mě dívat se kolem. No a pak už nevím, jak to dopadlo, protože jsem se probudil.

Chlapec dovyprávěl svůj sen, prohlížel si ostatní v místnosti a díval se také na maminku. Z očí jí tekly slzy. Byly to slzy strachu z minulosti, ale také slzy obav z budoucnosti, protože nevěděla, jak se chlapec vypořádá se skutečností, až se dozví pravdu.

Když si maminka hřbetem ruky z tváře otřela slzy, tak se mateřsky jemným, ale přitom důrazným tónem zeptala, zda si ještě na něco z toho

snu pamatuje, nebo jestli na něco nezapomněl. Chlapec byl překvapený, že jeho vyprávění má takovou odezvu a mrzelo ho, že maminku rozesmutnil. V místnosti bylo najednou ticho. Staří se na sebe dívali a nic netušící mladí je zvědavě pozorovali. Pak maminka začala vyprávět. Řekla, že to nebyl pouhý sen, ale skutečnost, kterou všichni společně prožili. Nebylo to před pár dny či týdny, ale stalo se to už před osmi lety.

A maminka se rozpovídala. „Tehdy ti Sivánku byly čtyři roky a v té době vypukla válka mezi kurdskými pešmergy a centrální vládou v Bagdádu. Irácké bombardéry házely bomby kamkoli se jim zachtělo. Když začaly útočit i na naši vesnici, tatínek nebyl doma. Museli jsme se dát na útěk. Bylo vás sedm dětí. Ty větší začaly utíkat a já popadla tebe, tvou sestru a malého, kterému bylo jen několik týdnů, ještě ležel v kolébce. Utíkali jsme za ves, nemohla jsem a hlavně jsem neměla sílu vás všechny tři vzít a schovat do náruče. Tak jsem vás schovala pod keře. Tebe a tvoji sestru jsem strčila pod kolébku, abyste neviděli ty padající bomby, ale ty jsi to pořád chtěl vidět a byla to boží vůle, že jsme ten den nepřišli o život. Bombardéry byly tak nízko, že pilotovi bylo vidět do tváře. Protože je nikdo neohrožoval, mohly se libovolně vracet a dál přinášet zkázu. Kroužily nad krajinou a shazovaly bomby. Lidé prchali a umírali, vesnice hořely. Chaos, zmatek, křik a pláč se mísily s rachotem bomb a hučením bombardérů. Čas jako by se zastavil. Bombardování bylo nekonečné. Nevěděli jsme, co je s ostatními, kde je táta a ostatní děti, babička, strejdové, tetičky, celé příbuzenstvo. Byl vidět jen stoupající kouř a cítit pach spáleniny. Domů jsme se nevrátili, protože už nebylo kam. A tak jsme utíkali dál do hor a dál od domova. Cestou jsme potkávali známé i neznámé lidi. Unavené, hladové, potýkající se se stejným osudem jako my a mířící také neznámo kam. Ptali jsme se, jestli neviděli našeho otce či ostatní příbuzné, abychom získali alespoň malou naději, že jsou naživu. V tomto chaosu by takové zprávy byly malým zázkamem. Pokračovali jsme v dalším pochodu směrem k horám. Kolébka na zádech, v náručí jedno dítě a za patami druhé.

Po několikahodinovém pochodu jsme ve stálém strachu, vyčerpání a hladoví, dorazili k jeskyním na hoře Bradost. Byla tam již spousta jiných lidí. Po nějakém čase tam dorazil i otec s ostatními. Měla jsem

obrovskou radost, že jsme se konečně našli. S otcem a ostatními jsme si padli do náruče a plakali, neboť každý jsme si o osudu těch druhých mysleli to nejhorší. Ta radost ze šťastného setkání nám na chvíli pomohla překonat hrozné zoufalství a bezmoc. V tu chvíli bylo jasné, že se domů už vrátit nedá a že musíme jít stále dál. Potřebovali jsme se dostat pryč od zuřící války, a tak jsme se vydali na další cestu přes hory, údolí, řeky, až do Íránu, kde jsme skončili v uprchlickém táboře. Tak začala tvoje zkušenost s válkou, a ty sis myslel, že to byl sen...“ povzdechla si nakonec maminka a něžně Sivana pohládila po vlasech.

Sivanův otec pocházel z relativně velké a bohaté rodiny. Dědeček měl tři manželky a sedmáct dětí, devět synů a osm dcer. Otec byl třetí dítě z prvního manželství. Každá manželka měla svůj vlastní dům se svými dětmi. Všichni žili ve stejné vesnici, takže to dědeček neměl moc složité, když každý večer střídavě chodil ke svým ženám. Vlastnil několik hektarů úrodných pozemků a několik mlýnů na zpracování obilí, což ve své době představovalo velmi dobré podmínky pro úspěšné obchodování. Měl také několik traktorů na obdělávání půdy a rozvinutý chov různých domácích zvířat. Byl proto ve vsi velmi váženým pánem, po jehož rodu je pojmenován jeden kopec poblíž vesnice.

Naopak matka pocházela z rodiny rolníka, který celý život těžce pracoval. Bydlela v malém domku s dalšími pěti sestrami a bratrem ve vesnici Belangr, ležící přímo na úpatí hory Bradost. Maminka byla čtvrté dítě a již od mládí byla velmi krásná. V době, kdy se rodiče poprvé viděli, jí bylo čtrnáct let a otcovi bylo necelých sedmáct.

Kamal, tak se otec jmenoval, se s ní poprvé setkal, když se společně se svým bratrancem projížděli na koních, aby poznali okolí. Spatřil ji u studánky a zdvořile ji požádal o vodu. Ona se mu laskavě a upřímně podívala do očí a podala mu plný džbán. Kamalovi se krásná dívka ihned velmi zalíbila. Pocítil, že mu tělem proniká nějaká neviditelná energie a pocit blaženosti, který nikdy před tím nepoznal a který nedokázal popsat. „To asi není z té vody,“ pomyslel si. Nemohl uvěřit, že ho pohled

na dívku tak okouzlit. Srdce mu bušilo, jako by chtělo opustit hrudník a vyletět radostí ven. Připadala mu jako Perí, podle legend nejkrásnější stvoření ženského pohlaví. Hned poznal, že potkal tu pravou ženu na celý život.

Hlavou se mu honily myšlenky, že by se s ní jednou rád oženil a měl s ní kupu dětí. Zároveň si ale uvědomil, že to nebude jednoduché, ba naopak, že to bude velmi těžké. On je z bohaté rodiny a ona podle toho, jak je oblečená a chodí pro vodu do studánky, zřejmě pochází z chudé rodiny. Podle zaběhlých zvyklostí tehdejší společnosti bylo neslučitelné, a tedy téměř neproveditelné, aby se vzali. A navíc žádat o něčí ruku byla záležitost rodičů, šlo o věc národní tradice, kultury, náboženství a cti. Neexistovalo, aby muž na vlastní pěst požádal rodiče ženy o ruku. Myšlenku na takovou svatbu si musel zatím nechat jen pro sebe. Pouze jeden z jeho mnoha bratranců věděl o náhodě a štěstí, které ho potkalo i o jeho tajných záměrech.

Dny ubíhaly a čas se nedal zastavit, cesty do vesnice, kde žila krásná dívka, byly stále častější. Jak se víc a víc prohlubovala Láska, prohlubovalo se i jeho zoufalství. Bylo to k nevydržení. Po mnoha měsících od setkání se rozhodl opustit domov a kraj, který pro něj hodně znamenal. Rozhodl se všechno obětovat své lásce. Té lásce, kterou pěstoval ve svém srdci jen pro sebe, lásce tajné, čisté, nenahraditelné. Pevně se rozhodl a jednoho dne bez jediné zmínky rodičům odešel z domova. Zmizel z rodného kraje a nezanechal po sobě žádnou stopu.

Rodiče byli ze ztráty svého syna zdrceni a zpráva o jeho zmizení se rychle rozšířila i do sousedních vesnic... Říkalo se, že údajně odešel kvůli lásce k nějaké dívce. U studánky se o ní doslechla i krasavice, která mu tehdy podala džbán vody. Ve svém nitru vytušila, že zdrojem neštěstí této rodiny může být právě ona. Rychle naplnila džbán vodou a vrátila se domů. Cestou si to vyčítala. Uvědomila si, že ho později ještě několikrát zahlédla v doprovodu bratrance, naposledy to bylo na svatbě syna náčelníka vesnice Belangr, tehdy se na sebe jen dívali a vůbec ji nemohl oslovit. Hlavou jí rázem proběhla spousta myšlenek, srdce se jí rozbušilo a v duchu se podivila, že syn tak bohatého člověka možná kvůli ní opustil svůj domov. Ale co když je to úplně jinak? Co když se jedná o

jinou dívku? Koneckonců v kraji je spousta holek, říkala si, ale v duchu doufala a zároveň si přála, aby to byla právě ona.

Čas ubíhal a modlitby Kamalových rodičů nebyly vyslyšeny. I když se jej stále snažili najít, nedostalo se jim o něm žádné zprávy. Prostě zmizel a lidé na něj pomalu zapomínali, pouze žal v srdci jeho matky byl neutěšitelný. Den co den byl větší a větší, ztráta syna jí zlomila srdce a podlamovala nohy. Víra, že se jí syn jednoho dne vrátí a stále častější modlitby k Alláhovi bylo jediné, co pro svého syna mohla udělat.

Jeho bratranec, se kterým se tehdy projížděl, se jednoho dne rozhodl zajít do oné vesnice, najít tu dívku a povědět jí pravdu. Když ji našel, řekla mu, že se jmenuje Aisha. Pohlédl jí do očí, ve kterých uviděl svého ztraceného bratrance, a do očí mu vběhly slzy. Pak jí pověděl celý příběh. Ona, která si až do této chvíle nebyla jistá, jestli se to všechno stalo kvůli ní, zesmutněla. Po rozloučení šla ke studni, kde Kamala tehdy potkala, a přísahala si při čistotě vody, že se za nikoho jiného v životě neprovdá. Zůstane mu věrná do konce svého života. Mnoho slyšela o zamilovaných dvojicích v dějinách Kurdistánu, jako Khadž a Syamend, Lasu a Khazal, Laila a Medžnun, kteří jeden pro druhého v lásce zemřeli. Zároveň věděla, že to ale bude těžké, protože dospívá a podle místních zvyklostí je nejvyšší čas ji provdat. Zájem o ni projevovalo mnoho mužů. Ona však nikoho nechtěla. Svoje důvody a rozhodnutí řekla pouze svému otci a ten, protože ji měl velmi rád, ji nechtěl proti její vůli do vdavek nutit. Našla smysl života v něčem, co není vidět, co není hmatatelné a co se nedá vyjádřit penězi. Žila pro naději v lásku.

Kamal se mezitím toulal ve světě, daleko od domova, ve světě, kde žili úplně jiní lidé, jinak oblečení, jinak mluvící, ve světě plném jezdících aut, dlouhých ulic a velkých budov, ve světě plném světla, co svítí ve dne i v noci, ve světě plných bazarů..., ve světě nazývaném Bagdád. Doufal, že v tomto prostředí, plném krásných žen, zapomene na svoji venkovanku, ale ani po sedmi letech to nedokázal. Pro něj byla jedinou vyvolenou ta jediná chudá dívka z venkova, kterou stále nade všechno miloval.

Během tohoto putování po světě potkal mnoho zajímavých lidí, viděl krásná místa a velké budovy, o kterých nikdy předtím ani neslyšel. Viděl velké nápisy elektronické i na deskách, různé cedule. Jelikož neuměl

číst a psát, tak jejich obsah mu zůstával skryt, přesto se v tomto novém tajemném světě dokázal orientovat. Pokaždé, když uviděl něco nového nebo hezkého, jeho myšlenky se vracely o několik stovek kilometrů na sever, k domovu a k jeho jediné lásce. Představoval si, jak by bylo krásné a nádherné mít ji u sebe a ukazovat jí tuto krásu. Držel by ji za ruku na břehu Tigridu a byli by stále spolu... A potom se rozhodl. Tak jak tehdy z ničeho nic zmizel, nyní se po sedmi letech, též z ničeho nic, objevil před domem svého otce. Zpráva o jeho návratu se rychle rozšířila i v sousedních vesnicích. Celá vesnice pak přišla rodičům k návratu ztraceného syna gratulovat. Začaly oslavy, které trvaly sedm dní, během nich se rodiče smířili s jeho přáním vzít si chudou dívku ze sousední vesnice a zanedlouho mu vystrojili velkou svatbu.

Své ženě Aishe a přátelům vyprávěl, kde byl a co všechno zažil. Bylo to působivé a dojemné. Aisha zatím stěží chápala, že by mohl existovat jiný svět než ten, který doposud znala. Svět, kde je v domácnostech vodovod s teplou a studenou vodou, kde je elektřina, díky které jedním tlačítkem rozsvítíš celou místnost a není nutné mít fanos (druh lampičky, která funguje na naftu). Svět, který je úplně jiný. Aisha chtěla tento svět vidět a také chtěla Kamalovi splnit jeho přání být s ní u břehu velké řeky jako je Tigris, v tak nádherném městě jako je Bagdád. Rozhodli se, že budou žít v Bagdádu. Kamalův otec je od takové myšlenky chtěl odradit, dokonce pohrozil, že ho vydědí. On si ale nedal říct a krátce po svatbě s Aishou odjeli do Bagdádu.

Splnil se jim sen. Bydleli v malém pronajatém domečku se zahrádkou v klidnější čtvrti Bagdádu. Kamal pracoval jako kuchař v restauraci na jedné z rušných ulic. Aisha se starala o domácnost a o zahrádku. Ve volném čase ji brával s sebou a ukazoval jí všechno, co tu sám znal. Pozval ji dokonce na plavbu po Tigridu. Jindy se vydali do zoo. Uviděla tam spoustu zvířat, malých i velkých a dokonce i slony. Také tam poznala dvouhrbé velbloudy, o kterých doma v horách slyšela jenom z vyprávění. Mohla je pozorovat, dívat se jim do očí a některé i hladit. Oba mladí manželé byli v tomto novém světě šťastni.

Uplynulo několik týdnů a Aisha si všimla, že nedostala měsíčky, které předtím mívala pravidelně. Byla trochu vylekaná, vůbec nevěděla, co

má dělat, nebyl tu nikdo, na koho by se mohla obrátit. Matka je někde daleko v horách v Kurdistánu, s manželem se tyto záležitosti nediskutují a nikoho jiného tady nezná. V Kurdistánu, když je žena v jiném stavu, jsou muži automaticky z těchto záležitostí vyřazováni a zůstane to čistě ženskou věcí až do porodu potomka. Všechny porody probíhají doma pod dohledem Maman, což je porodní bába, která má zkušenosti ze života a nikoli ze školy. Muži se do toho vůbec nepletou. V den porodu muži většinou nejsou ani doma, pak se z doslechu na návsi dozvědí, co mají za potomka.

Večer si Kamal všiml, že je Aisha smutná. Ptal se jí, co se děje, co ji trápí, proč je smutná? Řekla mu, že nejspíše čekají děťátko. Aby si byli skutečně jistí, musel s ní k lékařce na vyšetření. Sama by totiž nemohla nejen kvůli jazykové bariéře, ale zvyky a tradice ani v tak velkém a liberálním městě jako je Bagdád nedovolí ženě, aby šla k lékaři sama bez doprovodu.

Doktorka při vyšetření potvrdila, že Aisha je v jiném stavu. Oba manželé se radovali – budou mít dítě. Zároveň s tím začaly i starosti, protože Kamal i Aisha si přáli, aby se dítě narodilo v zemi jejich otců a praotců. Pár týdnů před porodem se tedy vrátili zpět do Kurdistánu, kde se jim narodila holčička, které dali jméno Iman - Víra. Jméno dívky bylo symbolem víry jednoho v druhého a zejména symbolem jejich trvalé lásky.

Pár týdnů po porodu se však s dcerkou vrátili zpět do Bagdádu a pokračovali v příjemném životě. O tři roky později se jim opět v Kurdistánu narodila další dceruška, které dali jméno Amira – Princezna. Po dvou měsících se opět vrátili do Bagdádu, kde prožili sedm spokojených let. Holčičky, i když byly malé, si oblíbily krásu města, velké bazary i výlety na lodích po Tigridu. Aisha si velmi cenila, že se naučila arabštinu – jazyk, který doma v Kurdistánu uměli jenom učitelé ve školách a imám v mešitě, jazyk, kterým je napsán Korán, svatá kniha islámu. Kamal s Aishou číst ani psát neuměli, takže pro ně arabština byla jen jazykem domluvy a Korán nadále zůstával pouze viset v zeleném plátěném obalu na stěně obývacího pokoje jako amulet.

Jednou Aisha při návštěvě u svých rodičů v Kurdistánu dlouho

hovořila o svých zážitcích a novém životě v Bagdádu, a také o arabštině, která je úplně jinou řečí než jejich kurdština. Zjistila také, že modlitby, které znají, nejsou v kurdštině, jak si doposud myslela, ale jsou v arabštině. Sivanova babička silně odporovala a argumentovala tím, že ona neumí mluvit arabsky, ale přesto modlitby zná nazpaměť. Chudinka netušila, že ji rodiče a prarodiče od útlého věku naučili pětkrát denně říkat modlitbu, která začíná slovy „Bismi Alláhy Allrahmani Allrahim“ – Ve jménu Alláha milosrdného slitovného. Babička však byla až do své smrti přesvědčena o tom, že modlitby jsou v kurdštině.

Sivanovým rodičům se život v Bagdádu líbil. V letních měsících si vždycky udělali výlet do Kurdistánu, do hor, kde teploty byly sice kolem 30 stupňů, ale slunce tak žhavě nepálilo jako na jihu země. Děti chodily do řeky poblíž vesnice plavat a dospělí sedávali na zahrádce u dědečka, popíjeli čaj ze samovaru a příjemně si užívali letního období.

Situace v Bagdádu od července roku 1958 začala být neklidná. To léto se děti do Kurdistánu velmi těšily, ale rodiče měli obavy, co se bude dít. V noci ze 13. na 14. července roku 1958 se svobodní důstojníci v čele s Abdulem Karimem Qasimem a Abdulem Rahmanem Arifem rozhodli skoncovat s královskou rodinou a se zastaralým režimem. Byli přesvědčeni o tom, že královská rodina je loutka v rukou Britů a že monarchie není vůbec v zájmu Iráku a iráckého lidu. Proto pozdě večer oné červenecové noci obklíčili několik strategických bodů, dům tehdejšího premiéra a královský palác. Král, regent a několik žen z královské rodiny byli zastřeleni na nádvoří paláce. Druhý den ráno se iráctí občané probudili do zvuků vítězných melodií. O něco později v televizi vystoupili Qasim a Arif a oznámili, že armáda osvobodila milovanou vlast od zkorumpované bandy dosazené imperialisty.

To léto rodiče s dětmi zůstali v Bagdádu a byli očitými svědky události, která změnila Irák. Ulice hlavního města byly přeplněny lidmi, kteří skandovali hesla podporující novou vládu.

V Kurdistánu byl nový režim přijat vcelku pozitivně, protože Kurdové byli ustavičně potlačováni a každý jejich dosavadní odpor byl královským letectvem okamžitě umlčen. V očekávání lepších časů se přiklonili k revolucionářům a k nové vládě.

Ty lepší časy však pro Kurdy nenastaly. Svobodní důstojníci se bohužel názorově rozcházel, a to radikálně. Část z nich se přidala k nacionalistům s myšlenkou nastolení panarabismu v celém Iráku. Někteří zase uvěřili marxismu-leninismu a přidali se ke Komunistické straně Iráku. Jiní se přiklonili k baasistům, kteří přicházeli s novým socioekonomickým řešením iráckých problémů a také myšlenkou panarabismu. Největší podpoře se však v té době těšili komunisté. Nikdo z nich ale neměl zájem o kurdskou otázku a o jakoukoliv autonomii Kurdistánu.

Rodiče zůstali v Bagdádu až do roku 1963, kdy baasisté násilím sesadili Qasima, který byl od revoluce roku 1958 prezidentem Iráku. Následně ho veřejně popravili. Tím začaly čistky a vzájemné vyřizování účtů. Ale ani baasisté nebyli jednotní a i mezi nimi začal boj o moc. Členové, příznivci i sympatizanti jiných politických stran a hnutí byli perzekuováni – dokonce i ve svých domovech. Nikde nebylo bezpečně. Každý den bylo na ulicích zastřeleno několik lidí. Jiní nepohodlní byli zase na základě vykonstruovaných soudních procesů uvězněni. Nikdo se necítil bezpečně a každý se obával o sebe i svou rodinu. Proto se Kamal s Aishou rozhodli natrvalo vrátit do Kurdistánu. V mezidobí se jim narodila další holčička. Po návratu do Kurdistánu se jim podařilo otevřít si obchod s potravinami. Kamal se staral o obchod a Aisha vedla domácnost. Postupně do roku 1974 přivedla na svět další čtyři děti.

Malý Sivan byl pátý v řadě a spatřil světlo světa někdy v březnu roku 1970. Jedenáctého března 1970 se strana Baas dohodla s kurdským předákem Mustafou Barzaním o podmínkách autonomie v Kurdistánu. Zdálo se, že situace začne být pro kurdský národ příznivá. Konečně byl klid zbraní, kurdština byla povolena jako oficiální jazyk Kurdistánu. Tiskly se i noviny v kurdštině, a lidé začali plánovat novou, lepší budoucnost. Rozvíjelo se zemědělství i řemesla, budovaly se silnice a továrny. Rodičům Sivana vzkvétal obchod a mohli si postavit nový dům s většími prostory pro rozrůstající se rodinu. Toto šťastné období však trvalo jen do roku 1974, kdy opět příměří mezi Kurdy a baasisty ztroskotalo a začala válka.

• • •

Malý Sivan se vydal na cestu s rodiči, sourozenci a s dalšími tisíci

rodin, které vyhnal stejný osud na cestu do neznáma. Stačili si vzít jen to, co měli na sobě. Utíkali před hrozící smrtí někam, kde si mysleli, že bude bezpečno. Trvalo jim několik týdnů, než se dostali do uprchlického tábora v sousedním Íránu, který však vůbec nebyl připraven na příchod takového množství lidí, kteří se náhle ocitli mimo domov a bez ničeho. Život v táboře nebyl vůbec jednoduchý. Měli nedostatek jídla, pitné vody i přikrývek na spaní. Hygienické podmínky byly velmi špatné a neexistovala žádná lékařská péče. A tak zanedlouho propukla v táboře epidemie břišního tyfu, na kterou spousta lidí zemřela. Mnoho z těch, kteří přežili, pak začalo propadat beznaději a ocitli se až na hranici psychického zhroutilí.

Sivanovi v té době bylo pět let, ale na svůj věk vypadal starší, takže rodiče využili možnost přihlásit ho předčasně do školy. Důvod byl jasný. Školáci dostali nové oblečení, každý den jídlo a hlavně byli ve škole pod lékařským dohledem.

Teprve po několika měsících pobytu v táboře začaly přicházet nadějně zprávy z domova o tom, že konec války je na dohled, že návrat domů není jen sen, ale nadějnou blízkou budoucností. A tak se uprchlíkům po období strachu a utrpení pomalu začal vracet úsměv na rty.

Největší důvod k úsměvům ale měla Sivanova nejstarší sestra Iman, kterou na této nešťastné cestě potkalo štěstí lásky. A tehdy se opět potvrdila lidská zkušenost, že láska, ať je situace jakkoliv složitá, dokáže překonat útrapy a dát člověku sílu a radost žít. V táboře bylo kromě utečenců i několik reportérů a fotografů, kteří se snažili dokumentovat toto těžké období nešťastného kurdského národa. Jeden z těchto fotografů se do Iman zamiloval. Netrvalo dlouho a byla svatba. Iman se s mladým fotografem stěhovala do domu k jeho rodině, která bydlela ve městě vzdáleném zhruba padesát kilometrů od uprchlického tábora. Kamal s Aishou byli nesmírně šťastni, že je prozatím aspoň jedno dítě v bezpečí a mimo každodenní trápení v táboře.

Další měsíce ubíhaly a válka skutečně skončila. V roce 1975 byla podepsána tzv. Alžírská smlouva mezi baasistickým iráckým režimem a iráckým Šáhem Rezou Pahlavím, což pro Barzaního a jeho bojovníky, pešmergy, znamenalo, že musí okamžitě zastavit palbu a proti své

vůli složit zbraně. Jinak hrozilo, že by se i Írán zapojil do tažení proti Kurdům.

Někteří lidé byli rádi, že se mohou vrátit domů a mohou začít znovu. Jiní se zase rozhodli zůstat v Íránu, přestěhovat se z tábora do měst, usídlit se tam a pokusit se začít nový život.

Sivanova rodina se rozhodla pro návrat do Kurdistánu. Irácké úřady sice povolily jejich přechod přes hranice, ale směr karavany byl z politických důvodů náhle přesměrován do jižního Iráku, ještě jižněji od Bagdádu, do města Násirijia. Irácká vláda zřejmě měla obavy z brzkého sjednocení kurdského odporu, a tak na nějaký čas po různých skupinách rozdělila kurdské rodiny navrátilců do různých míst po celém jižním Iráku.

Sivanovi v té době bylo šest let. Začal chodit do skutečné školy v Násiriji, kde se samozřejmě vyučovalo v arabštině. Ale hned první den se mu škola přestala líbit. Jednak vůbec arabsky nerozuměl a navíc se mu ještě přihodila velmi ošklivá příhoda. Sivan, aniž by si uvědomil, že něco špatného provedl, dostal od svého učitele pěkný nářez prutem přes dlaně. Než se vrátil domů, začaly mu na drobné ručičce dokonce naskakovat puchýře. Když to matka uviděla, šla s ním hned zpátky do školy a chtěla, aby jí ukázal, který učitel ho trestal a za co. V ředitelně se shromáždili všichni učitelé, ovšem bez toho, který Sivana bil. Tak jej Sivan nemohl mamince ukázat a učitelé matce sdělili, že si to její synek asi vymyslel a matku tím uvedli do velkých rozpaků. Cestou zpátky však zahlédl malý Sivan toho učitele vycházet ze záchodu a řekl matce: „To je ten, který mě bil.“ Maminka mu řekla: „Dospělý muž, který se před ženou zbaběle schovává na záchodě, mi nestojí ani za to, abych s ním mluvila! Nic si z toho nedělej a do této školy už chodit nebudeš.“

V té době si Kamal našel opět práci jako kuchař v jedné nadnárodní ropné společnosti. Matka zůstala s dětmi v domácnosti a všichni žili v naději, že se jim brzy podaří získat povolení k návratu domů – do země jejich předků, do Kurdistánu. A tak uběhl další rok. Mezitím se Sivanova druhá sestra Amira provdala za jednoho ze svých bratraců.

O několik měsíců později došlo k události, která pro rodinu znamenala skutečnou tragédii. Jednoho večera, když se Kamal vrátil z práce,

udělalo se mu náhle špatně, upadl do bezvědomí a byl rychle odvezen do nemocnice. Prodělal cévní mozkovou mrtvici s ochrnutím všech končetin a ztrátou řeči i sluchu. Aisha, která ho denně navštěvovala, se mu snažila najít co nejlepšího lékaře. Přitom za jeho léčení utratila téměř všechny našetřené peníze i zlato, což byl jediný majetek, který si při útěku stačili s sebou vzít. V nemocnici zůstal více než měsíc. Asi po osmi týdnech se jeho stav významně zlepšil. Řeč se mu vrátila a mohl hýbat pravou nohou. Po čase se zlepšila i pravá ruka, ale zůstal ochrnutý na celou levou polovinu těla.

Pro Aishu nastalo velmi těžké období. Starala se nejen o pět dětí, ale i o ochrnutého manžela. Neměla zaměstnání, úspory byly téměř vyčerpány, rodina někde daleko v Kurdistánu a návrat domů v nedohlednu. K dovršení všeho ještě zjistila, že je ve svých čtyřiceti sedmi letech znovu v jiném stavu a očekává osmého potomka. Proto znovu požádala úřady o povolení přestěhovat se na sever do Kurdistánu. Vyhověli jí, a tak se na sklonku léta roku 1977 konečně vrátili do země svých předků.

Chtěli do svého domku. Tam ale místo domova našli pouze trosky – nezůstal kámen na kameni. Jeden ze strýců jim proto dočasně poskytl střechu nad hlavou. Později se jim s pomocí dalšího příbuzenstva podařilo na nevelkém pozemku, který jim daroval starší strýc, postavit nové obydlí, skromný, dvoupokojový domek z kamenů a bláta s rovnou střechou, ve vesnici Balikian. Na malé zahradě začali pěstovat zeleninu a sázet ovocné stromy – žlutočervené šťavnaté hrušky, vinnou révu s bílými a modrými hrozny, granátová jablka a jeden fíkovník.

Osmiletý Sivan a jeho o dva roky starší bratr začali chodit do školy. Sivanovi byla uznána jeho docházka první třídy v Íránu, takže nastoupil rovnou do druhé. Škola se skládala ze šesti tříd, ředitelny a sociálního zařízení, byla postavena na konci šedesátých let a vyučovacím jazykem byla kurdština.

Jednou odpoledne, po návratu Sivana ze školy, měla matka připravená rajčata vypěstovaná na vlastní zahrádce. Rozdělila je do dvoukilových balíků a uložila do tašek. Sivana a jeho mladší sestru požádala, aby šli po vesnici dům od domu a prodali čerstvá rajčata. Cestou potkali jednoho pětiletého klučinu, který legračně ráčkoval. Jeho mladší sestře se

to moc líbilo a chtěla, aby znovu a znovu to ráčkování opakoval. Klučina souhlasil, ale za každé opakování chtěl jedno rajče. A zanedlouho se jedna sestřina taška skoro vyprázdnila. Brzy však zjistili, že udělali velkou chybu, neboť klučina vzal rajčata a spěchal domů a rajčata byla pryč. Byli někde ve střední části vesnice a vzhledem k tomu, že neexistovala žádná kanalizace, tak se zde nahromadila veškerá špinavá voda ze všech vesnických domů do jakési žumpy nazývané Moga. Po jejím okraji byly vyšlapané cestičky, po kterých lidé museli chodit velmi opatrně, aby do ní nespadli. Sivan se sestrou začali usilovně přemýšlet, jak vysvětlí matce celou rozdanou tašku, za kterou nepřinesou peníze. V tu chvíli přestali dávat pozor na nebezpečnou cestu a sestra spadla do Mogy.

Tím byla ztracena i druhá taška. Když ji chtěl před pádem zachytit, tak mu i jeho obě tašky spadly do Mogy. V tu chvíli mu to však bylo jedno, protože důležitější bylo zachránit potápějící se sestru. Naštěstí jim přiběhla na pomoc paní Halima. Byla to statná žena, vysoká asi metr osmdesát a vážící jistě přes metrák. Pro ni bylo hračkou sestru z nechutné Mogy vytáhnout. Pak ji bez řeči vzala domů, kde ji vykoupala a dala nějaký hadr na sebe. Tvářila se, že to je pro ni samozřejmá věc. Tato robustní, dobrosrdečná a veselá žena měla manžela, který byl přímo jejím opakem. Byl drobné postavy, vychrtlý, nepřilíš hovorný a v koutku úst mu v jednom kuse viselo cigáro. Jako pár vypadali vedle sebe značně legračně. Oběma sourozencům se ulevilo a Sivan si připravil jednoduchou výmluvu – prostě utržené peníze spadly do Mogy!

V roce 1980 byl Sivan poprvé na dětském táboře, který byl pouhých deset kilometrů vzdálený od vsi, ve které žil. Sivan se celý čas na tábor těšil. Zejména na to, že konečně pozná něco jiného než svou rodnou vesnici. V táboře se první den seznámil s vrstevníky z jiných vesnic a vzdálenějších městeček. Rozdali jim uniformy, které symbolizovaly jednotu. Myšlenka nošení uniforem vycházela ze strategie strany Baas, že budou děti od útlého věku připraveny na rovnost, jednotu a hlavně na disciplínu, včetně loajality ke straně. Byly jim rozděleny úkoly, zejména sportovní aktivity. Samozřejmě vše v souladu s myšlenkami strany Baas. Pobyt v táboře nakonec netrval dlouho, hned druhý den museli všichni tábor opustit a předčasně se vrátit domů, protože začala válka. Tentokrát

mezi Irákem a Íránem.

Jednoho dne se společně s bratrem dívali na oblohu a napočítali celkem třicet dva letadel směřujících k íránským hranicím bombardovat svoje cíle. Tentýž večer v televizi hlásili, že to byla letadla typu Mig 72. Zprávy dále uváděly, jak agresivní režim Ajatolláha Chomejního zneuctil irácké území a zaútočil na irácký lid. Saddám Husajn oznámil národu, co se vlastně děje, těmito slovy:

„Chomejní a ajatolláhové by chtěli projet Irákem a Bagdádem až ke svatým městům Nadžaf a Karballa, ale my jim vzkazujeme, že nejenom Írán a ajatolláhové, ale ani Amerika a ani Sovětský svaz Irákem neprojedou! Budu bojovat se svou pistolí do posledního dechu a nikdy neopustím Bagdád.“ Malému Sivanovi tato slova otec přeložil z arabštiny do kurdštiny. Líbilo se mu, že mají tak statečného prezidenta, který se nebojí ani Ameriky ani Sovětského svazu. Ve svých deseti letech nevěděl, co znamená Sovětský svaz či daleká Amerika, nebo ajatolláhové, ale bylo mu to jedno, protože slova velkého vůdce na něj velmi zapůsobila a vůbec si nepřipustil, že by válka znamenala něco ošklivého. Také byl přesvědčen, že válku vyhrají.

Írácká televize i kurdské vysílání v Kirkúku přinášely nepřetržitě cenzurované zprávy z bojiště. Ukazovaly národu, jak armáda postupuje hluboko na území nepřítelů bez větších ztrát na životech. Lidé si tehdy mysleli, že se konec války rychle blíží, ale bylo to jen pouhé zdání.

A tak uběhl téměř rok a obě strany ve jménu Alláha stále pokračovaly ve válce a zabíjení. Na obou stranách již byla spousta mrtvých, ale lidé se zabíjeli dál, aniž by vlastně pořádně věděli proč. Letadla na obou stranách bombardovala cíle, jak vojenské, tak bohužel někdy i civilní. Jednoho dne spadly dvě bomby poblíž vesnice Balikian, ale po pádu nevybuchly. Lidé z vesnice si mysleli, že jejich výbuch je načasován, proto před nimi utekli do jeskyně v horách. První den tam zůstali až do večera a nic se nedělo. Na noc je ale odtamtud vyhnala tma a hlad, a tak se vrátili domů. Druhý den se rozšířila zpráva, že ty bomby jsou takzvané dvacet čtyřky – že po čtyřadvaceti hodinách vybuchnou, z toho důvodu se brzy ráno vydali zpět do hor. Podle jiné zprávy by se bomby mohly aktivovat slunečním zářením a lidé se proto modlili směrem k Mekce, aby bylo

zataženo a slunce nějaký čas vůbec nesvítilo. Raději žít v ošklivém počasí než riskovat jejich výbuch. Celý týden, den co den brzy ráno odcházeli do hor a večer po setmění se opět navraceli dolů do vesnice. Do hor neodcházeli pouze staří lidé, kteří prohlašovali, že jim na životě už moc nezáleží a nebudou denně podnikat tyto pro ně namáhavé cesty. Lidé si pomalu začali na bombové nebezpečí zvykat. Jednooký pastýř jménem Muhammad pásal svoje krávy na louce poblíž těchto bomb. Jednoho dne, když se pastýř po poledni opřel o velký kámen a zdřímnul si, jedna kráva o bombu zakopla, a hrot bomby se nasměřoval přímo na vesnici. Když si toho lidé všimli, začali proklínat jednookého Muhammada i jeho krávy a někteří pro jistotu opět opouštěli vesnici. Ti nejrozzlobenější dokonce vytáhli své zbraně a chtěli Muhammada ve jménu Alláha zastřelit. Jeho vyděšený otec poprosil ozbrojence, aby mu dovolili rozloučit se s ním. Mezitím si však Muhammad uvědomil, že bomba je nějak moc lehká, když ji kráva jen tak kopytem odsunula. Statečně došel až k bombě a pastýřskou holí do ní začal šťouchat. Všiml si, že skutečně není těžká a po úderech vydává dutý zvuk. Náhle ji tedy uchopil a vyzvedl ji nad hlavu. V tu chvíli zesílily modlitby vesničanů k Alláhovi, neboť si představili to nejhorší. Nakonec jednooký Muhammad donesl bombu do středu vesnice, do Mogy, kde bydlel, podélně ji rozřízl a prohlásil, že vyrobil dvě praktická napájecí koryta pro dobytek. Ukázalo se, že ta údajná bomba byla pouze prázdnou benzínovou nádrží!

Sivan chodil pilně do školy a ve volném čase, o víkendech a prázdninách se nebál chopit jakékoliv práce, aby alespoň trochu pomohl rodině. Jako jedenáctiletý toho však mnoho nezvládl, přesto příležitostné práce v sousedství stále vyhledával. Válka sice dál pokračovala, lidé se ale snažili žít dál svým každodenním životem. Vesničané o válce moc nevěděli, pokud zrovna někde poblíž nevybuchovaly bomby, nebo pokud se nedívali na televizi.

V té době na vesnici nebyly vodovody ani kanalizace. Lidé museli chodit pro vodu k řece Balikian. Veškerá voda – na zalévání zahrad, do domácnosti – se musela přivážet od řeky. Tehdy jeden ze Sivanových strýců daroval jeho rodině oslíka, aby na něm Sivan mohl nosit vodu z

řeky jak pro rodinu, tak i pro sousedy. Sivan každý den s oslíkem a vákem chodil k řece a přivázel vodu. Touto prací si sice mnoho nevydělal, ale každý peníz byl pro rodinu potřebný. Svého věrného pomocníka oslíka si tak oblíbil, že ho ani přes noc nechtěl nechávat venku samotného.

Naštěstí znal Hikmata, vrstevníka ze sousedství. Měl protáhlou bradu, dlouhý nos a úzkou tvář. Výborně zpíval a znal z paměti všechny písničky od známého kurdského zpěváka Hassana Ziraka. Hikmat také s oslíky přivázel vodu, doma měli celé stádo oslíků a tak ho Sivan požádal, jestli by jeho oslík mohl u nich zůstat přes noc. Poté ho Sivan každý večer přiváděl do jejich stáje a s Hikmatem se stali dobrými kamarády.

Dny a noci se střídaly, čas ubíhal dál a konec války byl stále v nedohlednu. Do vojenské služby byli povoláváni stále mladší a mladší chlapci. Počet mrtvých hrozivě vzrůstal. Ekonomika země začala slábnout. Skoro na všechno zboží stáli lidé dlouhé fronty. Postupem času se válka dotýkala i menších obcí a vsí, včetně Balikianu, neboť i odtud odváděli muže do války – a bohužel zanedlouho vraceli jejich mrtvá těla rodinám.

Vznikala různá kontrolní stanoviště, check pointy, jejichž posádky mohly bezdůvodně, na několik hodin i dnů, zatýkat obyvatele, aby je pak zase bezdůvodně propustili na svobodu. V lidech to vyvolávalo ohromný strach. Jednou, když Sivan zapomněl doma studentský průkaz, tak byl hned na prvním check pointu zastaven a uvězněn, dokud mu bratr průkaz z domova nepřinesl.

Studenti s průkazem totožnosti byli až do konce svých studií váleční ušetřeni. Jakmile však dostudovali, museli ihned do armády nastoupit. Nemohli tedy plánovat žádnou budoucnost. Život se stal doslova jen pouhým naplňováním současnosti. Pokud jsi dýchal, mohl jsi říci, že žiješ, ale zítra mohlo být všechno úplně jinak. Nebylo možné najít východisko, jak se z tohoto začarovaného kruhu dostat. Mnoho mladých mužů se spojilo s partyzány a přidali se k pašergům. Jejich rodiny však baasisté zatýkali a zacházeli s nimi nelidsky. Tímto způsobem je nutili skoncovat s partyzánskou činností a vrátit se zpět domů. Samozřejmě byla většina z nich po návratu odvedena do vojenské služby, někteří byli zatčeni a bez soudu uvězněni. V té době bylo Sivanovi jen třináct let, ale už si uvědomoval, že žije ze dne na den. I když do školy chodil rád, těžko

mohl v tomto prostředí plánovat svoji budoucnost.

Školu měl ale rád nejen proto, že mu poskytovala ochranu před válkou, ale i proto, že do stejné školy, dokonce do stejné třídy, chodila dívka, do které se zamiloval. Byla to křesťanka a pocházela z bohatší rodiny ve vsi Hawdian. Byla pro něho tou nejkrásnější dívkou na světě. Báł se jí ale říct o svých citech, protože si uvědomoval vzájemné náboženské i společenské rozdíly. Největším problémem ale byly rodinné problémy. Před několika měsíci se náhodně dozvěděl, že je od svých pěti a půl roku zasnouben s jednou ze svých o pět let mladší sestřenicí, které v době zasnoubení bylo pouhých několik měsíců. Tato náhodná zpráva byla pro Sivana zdrcující, protože přímo symbolizovala zeď mezi ním a svobodou a on chtěl stůj co stůj tuto zeď zbořit.

Pokaždé, když ve škole křesťanskou dívku uviděl, na chvíli zapomněl na válku, bomby, školu, dokonce i na oslíka, který byl jedinou živou bytostí, které se se svou láskou svěřil. Neřekl o ní dokonce ani svému nejlepšímu kamarádovi Hikmatovi.

Budoucnost pro něj byla vzdálená jak hvězdy na nebi, nedala se předvídat a už vůbec plánovat. Jeho denní program dopoledne vyplňovala škola, odpoledne oslík a řeka Balikian, kde nabíral vodu na zalévání zahrad. Tisíckrát si přál, aby křesťanskou dívku alespoň jednou potkal mimo školu. Třeba by měl odvalu jí něco říct. Proto vždycky, když měl trochu volného času, zašel do vsi Hawdian, což znamená soužití dvou náboženství vedle sebe, jak křesťanství, tak islámu. Hawdian byl vzdálen necelých deset kilometrů od Balikianu. Vždycky s radostí tuto cestu podnikl s nadějí, že potká svoji křesťanku, ale pokaždé se k oslíkovi vrátil s nepořízenou.

Jednou ve škole při hodině kurdské historie probírali příběh, který Sivana velmi zaujal. Byl to příběh Sheikha Sanana, který vypráví o lásce, víře a oddanosti k Bohu. Sheikh Sanan byl muž, který bydlel v Mekce, v nejvýznamnějším místě islámského světa, kam by všichni muslimové měli jednou za život vykonat svou pouť. Jednou měl Sheikh sen, ve kterém se vypravil do města Rum. Svým stoupencům řekl, že se mu zdál významný sen, a proto musí jít do Rum, aby zjistil, co přesně ho čeká. Tak se Seikh vypraví spolu se svými stoupenci do Rum hledat význam

svého snu.

Když dorazí do onoho města, hledí do každé ulice a uličky, až spatří krásnou dívku. Zamiluje se do ní tak vášnivě, až zapomene na svou zbožnost. Dívka křesťanské víry, která je mnohem mladší než Sheikh, odmítá jeho lásku a místo toho chce, aby plnil nemožné úkoly. Žádá, aby přestal uctívat svého boha, odmítl Korán, začal pít víno, a nakonec aby ztratil svou víru v islám. Sheikh souhlasí. Dívka ho pak požádá, aby se stal křesťanem, i s tímto nakonec souhlasí. Dívka už nevidí žádnou šanci k tomu, aby jeho lásku mohla odmítnout, a tak ho žádá, aby jí poskytl věno. Sheikh ale vlastnil pouze své duchovní bohatství a nyní už nemá ani to. Dívka ho tedy požádá, aby ji následoval na její farmu a tam po dobu jednoho roku choval prasata. Pomateného Sheikha se snaží zachránit jeho přátelé. Jednoho z nich, zvaného Morid, který byl v době odchodu Sheikha mimo domov, požádali o radu. Morid se vydal za Sheikhem do Rum a našel ho v ubohém stavu na farmě prasat. Morid Sheikhovým stoupencům řekl, aby se modlili po dobu čtyřiceti dnů, aby Bůh Sheikha vrátil na stezku počestnosti. Po čtyřiceti dnech modliteb se Moridovi ve snu zjevil prorok Muhammad a oznámil mu Boží vůli, že Sheikhovi vrátí jeho zdravý rozum. Dívka si uvědomila, co Sheikhovi způsobila, a žádala o odpuštění. Stala se muslimkou a následovala pak Sheikha jako svého duchovního vůdce.

Sivan si tento příběh přečetl několikrát. Velice se mu líbil, protože přesně chápal jeho podstatu – náboženství, věk a vyznání nemohou lásce stát v cestě. V myšlenkách si představoval, že také jednou bude pást prasata, i když si pokaždé uvědomil fakt, že v Kurdistánu prasata nejsou, dokonce ani křesťanská menšina je nechová. Čas ale běžel a jeho dívčí idol, krásná křesťanka, se s rodinou přestěhovala do města Erbilu a Sivan ji už nikdy neviděl. Dlouho však pro něj zůstala jedinou láskou.

• • •

Jednou se nachladil a musel jít k doktorovi. Lékař jej prohlédl a pak se ho nečekaně zeptal, „Čím chceš být, až budeš dospělý?“ Sivan byl velmi překvapen svou nepřipraveností na tento dotaz. Zatím se nikdy nezamýšlel nad tím, co bude dál. Žil pouze současností – jenom škola a oslák. A slovo budoucnost v jeho dosavadním slovníku života neexistovalo.

Když se ale v tom okamžiku podíval na lékaře v bílém plášti, košili s kravatou a se stetoskopem na krku, tak vážavým hlasem odpověděl, že by chtěl být také lékařem! Tehdy poprvé vyslovil větu, která mu podvědomě vytyčila cíl a změnila celý jeho život.

Když se vrátil domů, byl u nich na návštěvě jeden ze strýců s rodinou. Při obědě se matka Sivana zeptala: „Co bylo u doktora?“ Vzpomněl si, co řekl doktorovi o své budoucnosti, a řekl: „Mami, já chci být lékařem!“ Téměř celá společnost se mu po této větě začala hlasitě smát a jeden z příbuzných se ještě zeptal: „A co bude s oslíkem, až se staneš doktorem?“ Sivan neodpověděl, velmi ho to zabolelo a zlostí zčervenal. Jenom matka se nesmála a s laskavým, uklidňujícím výrazem mu odpověděla: „Je to hezké přání, ale aby ses mohl stát lékařem, musíš se hodně učit.“

Už druhý den od příbuzných celá ves věděla, že Sivan má v plánu stát se lékařem. Každý, kdo ho potkal, na něj již zdálky posměšně volal „doktore“ – někdo z žertu, jiný pohrdavě. Chlapce se to hluboce dotklo, ale zároveň to v něm utužilo přání všem posměváčkům dokázat, že se mu to podaří. Pouze maminka měla pro plán svého synka pochopení. A i přesto, že nikdy nechodila do školy, tak mu stále opakovala: „Pokud se chceš stát lékařem, tak se musíš hodně a hodně učit, abys byl ten nejlepší.“

V Iráku i v Kurdistánu se obvykle podaří stát se lékařem jen nejlepším studentům gymnázia, kteří musí mít nadprůměrné známky. To se pochopitelně Sivanovi moc nepozdávalo a hlavně se mu nelíbilo, že by se měl hodně učit. Zatím do školy chodil jen za účelem získání studentského průkazu a aby denně viděl svůj dívčí idol. Ale protože sarkastické poznámky a výpady z jeho okolí nepřestávaly, sám sobě přísahal, že s tím musí něco udělat. Cestou od řeky, když zrovna vozil na oslíkovi vodu, si často představoval, jak sedí v ordinaci. Má na sobě čistý bílý plášť, pěknou hedvábnou kravatu na nové košili a moderní kalhoty a se stetoskopem v uších právě vyšetřuje nemocné děťátko. Z těchto myšlenek byl však často vyrušen oslíkem, který zrovna potkal oslici. Sivanovy představy v této chvíli rychle vyprchaly neznámo kam. Vrátil se do reality a stereotypně dál kráčel za oslíkem.

Válka nepřestávala. Íránské bombardéry pravidelně shazovaly bomby na své cíle. Proto irácké pozemní jednotky musely být neustále v pohybu. Jeden den tábořili tady a druhý den byly zase jinde. Jednou při táboření vojenské jednotky poblíž jejich vesnice se kolem osmé ráno rozezněly poplašné sirény. Ale bylo už pozdě, bomby začaly padat na zem. Naneštěstí tentokrát piloti minulí ležení vojenské jednotky a bomby dopadly na jižní část jejich vesnice. Několik, většinou hliněných domů bylo zničeno buď přímým zásahem, nebo tlakovou vlnou. Několik vesničanů bylo zabito a mnoho zraněno. V té době byl Sivan už ve škole, vzdálené asi deset kilometrů od jejich vesnice. Bylo slyšet dunění i vidět kouř a Sivan se obával, že tentokrát je asi zasažena právě jeho vesnice. Rychle se vrátil domů, naštěstí jejich domek byl v pořádku a rodina přečkala útok ve zdraví. Život tedy pokračoval dál, ale nikdo si nikdy nebyl jistý, co bude zítra a koho dalšího válka postihne.

• • •

Jednoho dne vyslala matka Sivana a jeho bratry do hor, aby přinesli nějaké dříví na topení. Cestou všichni tři poskakovali oslíkovi na zádech a ještě ho popoháněli vrbovými pruty. Ten se rozdivočel, začal vyskakovat na zadní a chlapce jednoho po druhém shodil ze sedla přes hlavu na zem a dal se na útěk. Odcválal úplně jiným směrem, než byl jejich domov a ztratil se jim z očí. Všichni se vyděsili a věděli, že jim nezbyvá nic jiného, než se vrátit domů. Neměli žádné dříví a ani oslíka. Mamince řekli, že oslík utekl a nevědí kam. Bystrá maminka však z tváře nejmladšího vyčetla, že pravda je jiná. Rozhněvala se na ně, že jí neřekli pravdu. Řekla jim, že jsou ničemové, proto ani oslík s nimi dlouho nevydržel.

Asi po třech týdnech k nim domů přišla zpráva, že jeden pán ve vsi vzdálené asi třicet kilometrů našel oslíka a že vzkazuje, ať si pro něj přijdou. Ale maminka rozhodla jinak. Nabídla pánovi, že mu oslíka prodá. Pán souhlasil a Sivan si musel začít hledat jinou práci. Nejhorší však bylo, že již nemohl svému oblíbenci svěřovat své plány, přání, touhy a tajemství. Vlastně už nebylo žádné tajemství, všichni už vědí, že se Sivan chce stát lékařem a že jeho láska a idol je už pryč. Každé odpoledne, když skončilo školní vyučování, chodil Sivan po vesnici a snažil se najít nějakou práci. Po nějakém čase potkal jednoho pána, kterému dřív

nosil vodu na zahrádku. Měl restauraci a nabídl chlapci práci pomocné síly v kuchyni. Sivan s tím bez rozmýšlení souhlasil, a tak každý víkend a o prázdninách chodil do práce. Měl velkou radost, že konečně může vydělat nějaké peníze a pomáhat mamince živit rodinu. Byl také rád, že si může konečně koupit na sebe nějaké oblečení. Peněz však nebylo mnoho a nemohly pokrýt všechny potřeby rodiny.

Jedny celé prázdniny každý den pracoval, aby si mohl koupit nové džíny. Nakonec si je koupil, ale už mu nezbylo na košili. Jeho starší bratr měl košili, v Sivanových očích krásnou, a Sivan si představoval, jak by mu taková košile k těm novým džínům slušela. Nakonec požádal bratra, jestli by mu košili nedal. Bratrova odpověď zněla, že ji zatím sám potřebuje. Sivanova touha mít košili k džínům však byla pořád větší a větší, protože chtěl ve škole vypadat jako frajer.

Jednou při večeři mu bratr řekl, že si jeho košili může vzít. Sivan začal skákat radostí a kdyby měl křídla, určitě by létal. Představoval si, jak bude zítra ve škole středem pozornosti. Džíny ale byly již zašpiněné, a tak požádal maminku, aby mu je vyprala. Samozřejmě v domácnosti neměli pračku, a tak mu je matka ručně vyprala v neckách a nechala je do rána sušit v místnosti. Venku byla teplota kolem nuly a Sivan ráno zjistil, že džíny jsou pořád mokré, zatímco košile už byla připravena. Tak přesunul džíny blíže ke kamnům na dříví a mezitím si šel učesat a naolejovat vlasy. Když se vrátil do místnosti, ucítil nějaký zápach spáleniny, ale bylo mu to jedno. I kdyby se spálil celý svět, on má dnes svůj den. Půjde do školy v nových džínách a košili. Jenže v tom zahlédl kouř stoupající z jeho nových džínových kalhot. Rychle je od kamen odsunul, ale bylo už příliš pozdě. Na džínách se vypálil černý flek. Vzal je do ruky a modrou propiskou se ten flek na nohavici snažil přebarvit. Modlil se přitom, ale marně. Džíny pak hodil rovnou do kamen. Ten den do školy vůbec nešel. Nemohl stále uvěřit tomu, že jeho tříměsíční práce a dřina přišla nazmar.

Druhý den se ve škole dozvěděl, že odpoledne pojedou navštívit profesora angličtiny, který ležel v nemocnici vzdálené asi dvacet kilometrů. Profesor byl hodný pán kolem padesáti pěti let a v nemocnici byl kvůli náhlým potížím s dýcháním. Měl už téměř bílé vlasy a mezi žáky byl oblíben, protože vyučování často zpestřoval veselými historkami ze

života. Když se Sivan dozvěděl, že za profesorem jedou všichni, chtěl s nimi jet také. Ale neměl peníze na autobus. Vrátil se proto domů, mamince všechno vypověděl a požádal ji o peníze na cestu. Matka mu se slzami v očích ukázala svoji peněženku, která byla prázdná. Pohotově však ze zdi sejmula kytici suchých květů nasbíraných v předchozím jaru a řekla Sivanovi, aby ji po kamarádovi poslal profesorovi do nemocnice. Navštívit ho může, až se vrátí z nemocnice domů. Matku poslechl, předal kytici kamarádovi a pak se už jen díval, jak autobus se všemi spolužáky startuje, jak z výfuku vychází černý dým a jak autobus odjíždí. Ještě jim zamával a před školou zůstal sám. Oblíbeného profesora však doma již navštívit nemohl, neboť o pár dnů později vrátili z nemocnice jen jeho tělo, aby mohl být pochován na místním hřbitově.

Válka se stávala součástí každodenního života a bylo nutné si na ni zvyknout. Zpočátku měla irácká armáda určitou převahu a obsadila několik strategických bodů na území Íránu. To ale netrvalo dlouho, protože byli vytlačeni zpět ajatolláhovou armádou, kterou tvořili převážně mladí muži, kteří na krku nosili symbolický „provázek s klíči do ráje“. Ten údajně dostali přímo od ajatolláha Chomejního. Uvěřili tomu a byli odhodláni pro něj udělat cokoliv. A tak obě strany ve jménu Alláha dál zabíjely.

Sivanovi bylo něco přes třináct let, když vážně uvažoval, že odejde z domova a přidá se k pešmergům bojovat za kurdskou samostatnost. Dokonce se domluvil s jedním bratrancem, že opustí domov a přidají se k jednotkám Masúda Barzáního, šéfa Demokratické strany Kurdistánu. Jejich plán však nevyšel. Náhle byly všechny vesnice obsazeny armádou a tajnou policií, která začala prohledávat všechna obydlí. Hledali všechno, co by svědčilo o spojení s pešmergy a kurdským odbojem. Vláda si nepřála, aby lidé měli větší zásoby potravin – i to se považovalo za podezřelé. Dále hledali knížky, plakáty propagující kurdskou samostatnost, nahrávky odbojného kurdského zpěváka Perwera, který sice žil v Evropě, ale jeho písně o Kurdistánu motivovaly spoustu mladých lidí k tomu, aby se připojili k Pešmergům. Baasisté tyto nahrávky pokládali za protivládní a krajně nebezpečné. Každý, kdo je měl u sebe, byl

považován za nepřítel strany a byl bez soudu uvězněn.

Když v jejich vesnici probíhala razie, měli doma několik takových nahrávek zapůjčených od kamarádů. Jeho matka je všechny vzala a ze strachu o bezpečnost své rodiny je v igelitové tašce zakopala na zahradě. Policisté tak v jejich domě nenašli nic podezřelého, co by podle nich mohlo ohrožovat vládu v Bagdádu.

• • •

Když bylo Sivanovi patnáct let, na svém rozhodnutí stát se lékařem stále trval. Začal se přátelit s žáky, kteří měli ve škole výborné známky a sám se začal intenzivně učit. Doma v malém bytě ale neměl na studium klid. Vstával proto brzy ráno, bral si s sebou knížky a šel do přírody směrem k horám. Tam pak trávil celé hodiny učením. Připravoval se na složení celostátní zkoušky, kterou v Iráku skládal každý po dosažení patnácti let. Teprve po jejím úspěšném složení došlo na rozhodování, jakým směrem se kdo vydá dál. Rodina si přála, aby Sivan dále pokračoval ve studiu na tříleté pedagogické škole. Pak by mohl učit děti na základní škole. Studium na vysoké škole bylo tehdy sice bezplatné, ale musel by se přestěhovat a žít ve vzdáleném městě, kde bylo všechno drahé a Sivanova rodina neměla dostatek prostředků na jeho financování. On však trval na tom, že chce pokračovat na Vysoké škole lékařské. Takže teď musel bojovat na dvou frontách. Musel dosáhnout co nejlepších studijních výsledků, což znamenalo pilně se učit. Pak ale musel bojovat také proti rodině, která ho nutila, aby studoval něco jednoduššího a hlavně kratšího, protože u delšího studia mu nemohla slíbit, že ho bude finančně podporovat. On ale trval na svém.

Úspěšně zvládl zkoušky, dokonce s dobrými známkami a od školy obdržel formulář k výběru dalšího studia. Vyplnit a potvrdit ho musel někdo starší z rodiny. Proto se s formulářem, ve kterém bylo dvacet kolonek na vyplnění, vrátil domů se strachem a bušícím srdcem. Věděl, že to je konec jeho snu jít na medicínu, protože rodina nemá potřebné finance. Cestou domů hodně přemýšlel, ale žádné řešení ho nenapadlo. Když doma jeho starší bratr v přítomnosti rodičů začal vyplňovat jeho formulář, Sivanovi tekly z očí slzy. V první kolonce se měla napsat škola, na které chtěl pokračovat, což bylo gymnázium, ale rodina chtěla,

aby pokračoval na střední pedagogické škole, kde stoprocentně přijímali studenty po patnáctém roku. Nechtěl se smířit s tím, že za chvíli už bude první kolonka vyplněna. Pociťoval velikou bolest a v tichosti se modlil k Alláhovi, aby mu vnukl nápad či myšlenku, která by ho mohla zachránit. Ale stále na nic nepřicházel. Až když jeho bratr vzal do ruky propisku, Sivan mu z ničeho nic řekl, že formulář musí být vyplněn obyčejnou tužkou, protože ředitel školy si to tak přeje. Nikdo se nad tím nepozastavil, a tak přihlášku vyplnil bratr tužkou, hezky od první do poslední dvacáté kolonky. Byly tam napsány všechny střední školy. Pedagogická, zemědělská, industriální, zdravotnická a další. Gymnázium ale do žádné kolonky nenapsal. Ještě místo podpisu přišel otisk palce otce. Vyplněný formulář dali Sivanovi do ruky, ať jej co nejdřív odevzdá. Neváhal ani chvíli a nesl jej hned do školy. Ve třídě se posadil a formulář „trochu opravil“. Vygumoval v první kolonce pedagogickou školu a místo ní napsal gymnázium. Pak formulář odevzdal řediteli školy. Vrátil se domů a od té chvíle se strachem očekával, jak jeho podvod dopadne. Doma o té věci nechtěl vůbec mluvit a nezbylo mu nic jiného než čekat. Vyřizování a zpětné informování studentů trvalo dlouhé tři týdny. Sivanovi se zdály nekonečné. Co když se to jeho rodiče dozvědí? Co když budou s ředitelem mluvit? Přece se na vesnici všichni znají. To napětí vyvrcholilo v den, kdy byly výsledky přijímacího řízení vyvěšeny na nástěnce školy. Zpráva o tom, kdo kde byl přijat, se rozšířila po celé vsi. Když se rodiče dozvěděli o synově dalším osudu, nemohli svému neštěstí uvěřit! Jejich syn bude chodit dál na gymnázium a potom eventuálně na vysokou školu. Jak se to mohlo stát? Vždyť oni chtěli pedagogickou školu! Tuto záhadu jim vysvětlil jeden spolužák, který onen den viděl, jak Sivan ve škole gumuje a upravuje formulář. Zřejmě mu udělalo dobře na duši, když celou historku prozradil. Sivan se večer vrátil domů a na jejich otázku přímo odpověděl, že to je pravda. V tu chvíli nečekaně dostal od staršího bratra takový pohlevek, že na chvíli zapomněl, kdo je a kde je. Když si uvědomil, co se stalo, tak ze všech stran jen cítil výčitky za svůj čin. Mlčel a bral to s vědomím, že teď je jen a jen na něm, jak se s tím popere. Pravda byla pro rodinu krutá, protože nyní mají na výběr jen dvě možnosti. Buď nechat syna dál studovat, anebo ho dál do školy

neposílat. Druhá varianta ale v sobě skrývala velké riziko odvodu Sivana do vojenské služby. Raději proto nakonec vybrali první variantu s tím, že vedle studia si musí na svoje živobytí nějak vydělávat sám.

Gymnázium, do kterého byl přijat, se nacházelo v městečku vzdáleném asi deset kilometrů od jeho bydliště. Cesta byla klikatá, místy asfaltová, místy bahnitá a značně poškozená od průjezdu těžké vojenské techniky. Škola měla dvě patra a jeho třída se nacházela v prvním patře. Bylo v ní třicet pět chlapců a dvě krásné, půvabné dívky, Dilman a Ladan. Spolu se Sivanem docházelo do školy osm dalších studentů ze stejné vsi. Každé ráno se dal na cestu většinou pěšky, jindy na vozu za traktorem či nákladním vozem. Někdy i autem s někým, kdo měl stejnou cestu. Málokdy si ale dovolil jet autobusem – to by ho totiž něco stálo.

Studium na gymnáziu bylo tříleté. Sivana nejvíce zajímala chemie a angličtina. To asi proto, že profesor angličtiny byl shodou okolností zamilován do profesorky chemie. Angličtinář vyprávěl s chutí příběhy o zamilovaných dvojicích v historii Kurdů a Kurdistánu. Dokonce vyprávěl o Shakespearově divadelní hře Romeo a Julie. Nikdo ji neznal, ale všichni věděli, o čem je řeč. Jednou při hodině angličtiny si povídali o Kupci benátském, kde se jeden z hlavních aktérů jménem Bassanio zamiluje do Jessiky, dcery bohatého žida. Vyprávění v profesorově podání bylo poutavé, i když na tom nic světoborného nebylo. Bylo však cítit, že příběh vypráví někdo, kdo je sám opravdu zamilovaný. Učitel byl zároveň srdcem i duší Kurd a velmi mu záleželo na kurdské věci. A tak se stalo, že si pro něj jednou ráno, přímo do školy, přijela tajná policie. Strčili ho do auta, a pak už o něm nikdy nikdo neslyšel. Tuto scénu policie sehrála přímo před očima studentů, aby v nich vyvolala strach zapojit se do kurdského odporu. Profesorka chemie se po této události vrátila do města, odkud pocházela, a od té doby o ní už také nikdo neslyšel. Jediné, co po nich zůstalo, byla vzpomínka na jejich lásku se smutným koncem.

Na druhé straně by nejraději vyškrtnul arabštinu a fyziku. Byly to ale povinné předměty, kterým se musel věnovat, i když velice nerad. První rok ukončil úspěšně s velmi dobrými známkami. To potěšilo nejenom jeho, ale hlavně jeho maminku. Další dobrou zprávou bylo, že gymnázium na další rok bylo otevřeno i ve vsi Balikian. Takže v druhém roce